

Η στάση της Εκκλησίας απέναντι στους ετερόδοξους και οι Φιλοκαλικοί Πατέρες (Θεόδωρος Γιάγκου, Καθηγητής Θεολογίας Α.Π.Θ.)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/1TCgj4A>]

Σε όλα τα παραπάνω κείμενα ο Χριστοφόρος παρουσιάζεται ανυποχώρητος, προτάσσοντας τη μαρτυρία των πηγών, ότι δηλαδή η Εκκλησία στο ζήτημα της αποδοχής των αιρετικών συνήθως εφήρμοζε την Οικονομία. Αυτά υποστήριζαν οι δυο Πατέρες του Φιλοκαλικού Κινήματος κατά τον 18ο αιώνα. Εδώ ακριβώς είναι σημαντικό το εξής σχόλιο: τα κείμενα των δύο Αγιορειτών Κανονολόγων, συγκρινόμενα προς τα υιοθετηθέντα προσυνοδικώς σχετικά κείμενα της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, είναι πιο τολμηρά. Το ίδιο ισχύει και με πολλά άλλα πατερικά κείμενα που υπάρχουν στις πηγές. Τότε προς τί οι αντιδράσεις των συγχρόνων για τα κείμενα της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου;

8. Η μαθητεία στην εκκλησιαστική πράξη, όπως αυτή προκύπτει μέσα από τις πηγές, διευρύνει τον ορίζοντα. Τα κείμενα είναι αυτά που μας διδάσκουν και είναι αυτά που ανοίγουν τον δρόμο για την αντιμετώπιση αναλόγων ζητημάτων στην εποχή μας. Με κατηγορηματικό τρόπο μπορώ να ισχυρισθώ ότι στη χειρόγραφη κανονική και λειτουργική γραμματεία υπάρχει ένας τεράστιος αριθμός πληροφοριών, που μας αποκαλύπτει ποιά ήταν διαχρονικά η πράξη της Εκκλησίας. Όταν κάποιος μαθητεύσει σε αυτή την γραμματεία, αποκτά ισχυρά και ακλόνητα ερείσματα που ξεπερνούν κατά πολύ τη συνθηματολογία. Δεν θα προχωρήσω στην παράθεση όσων πληροφοριών γνωρίζω από τη σχετική χειρόγραφη παράδοση, μόνο θα επικαλεσθώ ότι στα χειρόγραφα Ευχολόγια, η σχετική Ακολουθία για την αποδοχή των αιρετικών, οικοδομείται αποκλειστικά γύρω από τους κανόνες 7 της Β' Οικουμενικής και 95 της Πενθέκτης. Δεν μπορεί η λειτουργική πράξη της Εκκλησίας, η οποία σταθερά αρχίζει από τον 4ο αιώνα και διατηρείται μέχρι την εκπνοή της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και εντεύθεν να βρίσκεται σε λάθος δρόμο.

9. Οι δυο Αγιορείτες Κανονολόγοι, Νικόδημος και Χριστοφόρος, δεν ήταν αυτοί που «νεολόγησαν» ως προς τις χειροτονίες των αιρετικών. Ενδεικτικά ο μεγάλος Κανονολόγος της Θεσσαλονίκης Ματθαίος Βλάσταρης, ο οποίος μάλιστα ήταν προσκείμενος προς τους Ησυχαστές, αποτύπωνε τη σχετική κανονικολειτουργική πράξη της Εκκλησίας με τα παρακάτω: «Ο δε νζ' και ο ξη' της εν Καρθαγένη, τους εκ της αιρέσεως των Δονατιστών τη ορθοδόξω πίστει προσερχομένους, μήτε, ει του λαού είνεν, αναβαπτίζεσθαι διατάττονται, και τους κληρικούς έχει αύθις τους ιερατικούς βαθμούς, *προνοία του πλείονας ούτω τη καθολική προσιέναι πίστει*». Επίσης στη κανονική συλλογή που περιέχεται στο χειρόγραφο Λάυρας K14 (1301),

που αντιγράφηκε το 1600 αναφέρονται τα παρακάτω (φ. 14r): « ... αι τούτων (των Λατίνων) χειροτονίαι προς ημάς μετατιθεμένων των παρ' αυτοίς χειροτονουμένων ουκ αποβάλλονται, επεί και τοις παρ' ημών θείοις πατράσιν αυτών των αιρετικών αι χειροτονίαι ούκ απόβλητοι· πολλάκις γάρ γεγόνασιν *ορθοδόξων*».

10. Η στάση της Εκκλησίας απέναντι στους αιρετικούς συνήθως δεν εγκλωβιζόταν στη μεμψιμοιρία. Τούτο συνάγεται ενδεικτικά από τα παρακάτω δυο χωρία. Το πρώτο ανήκει στον άγιο Θεόδωρο Στουδίτη και το δεύτερο στον άγιο Ιωάννη της Κλίμακος, του οποίου τη μνήμη η Εκκλησία τίμησε αυτές τις μέρες.

α. «Το δε ειρηκέναι σε μη διακριναί τον κανόνα, αλλ' οριστικώς αποφάναι τους από αιρετικών χειροτονηθέντας ή βαπτισθέντας ούτε κληρικούς είναι δυνατόν ούτε πιστούς, εκείνο λογίζου, ότι αιρετικούς ο αποστολικός κανών εκείνους έφη, τους μη εις όνομα Πατρός και Υιού και Αγίου Πνεύματος βαπτισθέντας ή βαπτίζοντας και τούτο εκ θείας φωνής του Μεγάλου Βασιλείου διδασκόμεθα».

β. «Γνωστικός μεν ανήρ φοβερόν επερώτησε πρόβλημα. Ποία, φήσας, αμαρτία, φόνου και αρνήσεως χωρίς, βαρυτέρα πασών καθέστηκε; Καμού, το εις αίρεσιν πεσείν ειρηκότος· Και πως, φησίν, αιρετικούς εκκλησία μεν καθολική δεχόμενη συν τω γνησίω της οικείας αιρέσεως αναθεματισμώ της των μυστηρίων αυτούς άξιοι μεταλήψεως· τον δε πεπορνευκότα εξομολογούμενον και της αμαρτίας παυόμενον εισδεχομένη επί χρόνους αυτόν των αχράντων μυστηρίων αφορίζειν παρά των αποστολικών υποτρέπεται κανόνων; Καμού τη απορία καταπλαγέντος, το άπορον μεμένηκεν άπορον και αδιάλυτον».

* * *

Όλα τα παραπάνω αποτυπώνουν πατερικές θέσεις. Τίθενται στο δημόσιο διάλογο για να οικοδομηθεί η σύνθεση. Η εκκλησιαστική πράξη είναι σοφή και σοφίζει όσους απροκατάληπτα μαθητεύουν σε αυτή.